

Twee tafereelen uit het leven en werken van een zendeling.

<https://hdl.handle.net/1874/354657>

gla (12)

TWEE TAFEREELLEN

UIT HET LEVEN EN WERKEN VAN
EEN ZENDELING.

I.

Onze verhuizing.

In September 1853, ruim 4 jaren na onze komst te *Koemelenboeai*, was de bouw van ons nieuwe huis zoo ver gevorderd, dat wij het konden betrekken. Wel was er toen nog geen deur of venster in, en alleen boven onze slaapkamer was nog maar een zolder. In deze en in mijne studeerkamer, alsmede in het achterhuis, ons dagelijksch woonvertrek, waren nog slechts vloeren. In de andere gedeelten van het huis waren noch zolders noch vloeren. Nogtans wilden wij het oude huis wel gaarne verlaten. Niet omdat wij daarin niet grootelijks waren gezegend geworden: want des Heeren zegeningen werden daar buitengewoon groot en mild over ons uitgestort. Maar het was om zijne gebrekkigheid, bekrompenheid en vuile lig-

ging in 't midden van een' diepen kleipoel, op eenen smallen bergrug, met legio van de in het dorp rondlopende varkens onder het huis, dat wij het zoo gaarne wilden verruilen met het onvoltooide nieuwe huis, gelegen in eenen schoonen indischen tuin.

Ver boven onze gedachten en wenschen had de Heer ons in dat somber en bouwvallig negerijhuis gezegend. Hij betoonde zich daar aan ons als Uitredder uit eene zeer zware, gevaarlijke ziekte mijner vrouw, gepaard zelfs met de vrees, dat zij blind zou worden. Onze drie oudste kinderen, MARIA, JOHAN en SIEBOLD, had Hij ons daar geschonken. Ook had Hij ons de gemeente reeds zoo ver doen toenemen, dat wij in bovengenoemde maand, reeds met ruim dertig lidmaten het heilig Avondmaal konden vieren, terwijl onze gedoopten reeds bij honderden werden geteld. Dat was van den Heer geschied! Hem daarvoor alleen de eer, de lof en de aanbidding!

Eer ik er toe overga, om onze verhuizing te beschrijven, moet ik hier eene korte schets leveren van de ligging onzer woonplaats. Mijne geachte lezers en vooral lieve lezeressen, voor wie ik bij voorkeur dit schrijf, verzoek ik beleefd zich voor te willen stellen *twee bergruggen* van p. m. 3000 schreden lengte, gescheiden door een

ondiep ravijn (bergkloof), loopende van het westen naar het oosten. Deze twee bergruggen zijn aan hun westelijk eind door eene heuvelachtige vlakte verbonden, zoodat men langs een effen pad van den eenen tot den anderen komen kan. Bij dit pad begint het ravijn, dat het bergland in tweeën verdeelt. Genoemd ravijn wordt gevormd door achttien bronnen, stortende nacht en dag uit eene begroeide rots haar water uit, welk water, in verband tot de bijkomende zware regens, de aarde, ja ook de steenen en rotsen al meer en meer loswoelt, wegspoelt, en de scheiding tusschen genoemde bergruggen steeds dieper maakt. Aan het oostelijk einde van dit ravijn, waar ook de twee bergruggen door plotseling steile daling zich vereenigen, bevindt zich eene zeer groote fontein, die jaar uit jaar in elke minuut tien oxhoofden water uitwerpt, en onmiddellijk met het water der andere achttien kleinere, eenen niet geringen bergstroom vormt, welke stroom spoedig, slechts op duizend schreden afstands, met eenen sierlijken waterval zich nederstort in de rivier *Tewalin*, vloeiende van het zuidwesten naar het noordoosten. Naar deze fontein, stroomende uit eene begroeide rots, heeft de plaats haren naam ontvangen, *Koem-lemboeai*, (spreek: *Koem-me-lem-boe-ai*), hetwelk

beteekent: uitstrooming, opwelling, opborreling van water; dus: bron, fontein.

Op den zuider bergrug, de smalste, lag de oude negerij. De huizen lagen daar zonder de minste orde als dooreen geworpen, in het midden van welke ons oud negerij-huis en daar naast het kleine niet onoogelijke kerkje stonden. De bergrug ten noorden, geheel met dicht bosch begroeid, was breeder en had bovendien, 4 à 5 voet diep, echt zwarten zandgrond, de schoonste, vetste teelaarde, gevormd door den eeuwenouden afval van bladeren en takken en verder vergane planten. Reeds dadelijk na onze komst werd door het Bestuur gelast, de negerij naar dezen bergrug te doen verhuizen. Alle inwoners wilden dit ook wel gaarne, want dan waren zij in den regentijd tevens van dien diepen, onzindelijken kleibodem verlost en konden zij hunne erven en huizen op den schoonsten teelgrond aanleggen.

In het jaar 1850 waren allen druk bezig, om, elk op zijn gekozen erf, het bosch weg te kappen. Onder die allen behoorde ook mijn persoon, wien het oostelijke eind, waar de bergrug naar de bergkloof afdaalt, was ten deel gevallen. Het was geen geringe moeite, om het bosch eerst omver te kappen, dan te verbranden en verder op te ruimen. Daarna werd de plaats, waar het

huis moest staan, afgemeten en het overige gedeelte onmiddellijk tot eenen schoonen tuin aangelegd. Dus daar vlak naast die groote fontein, met het front naar het oosten gekeerd, waar wij alle morgen de schoone indische zon in haren ganschen luister konden zien opgaan, werd ons huis opgericht. In de gansche Minahasa is geen heerlijker berggezicht dan voor in de galerij van ons huis. Het gansche land, de gronden van *Manado*, *Kema*, ja van alle zendingposten, ook alle voorname bergen liggen daar naakt voor ons oog.

Regt voor ons, vlak in het oosten, op een' afstand van 4 uur hemelsbreedte, ligt de vuurspuwende berg *Sapoetan*, waarop men zeer dikwijls, 's middags om 4 ure, eene soort van zeer schoone „fata morgana”, luchtverheveling, waarneemt, alleen met dit onderscheid, dat zich het voorwerp niet, gelijk in *Italië*, het onderste boven vertoont; een natuurtooneel, dat in ons vlakke land niet gezien wordt. De berg schijnt dan slechts één of een half uur verwijderd. Die gansche zijde des bergs, alle klooven van boven tot beneden, ook stukken uitgeworpen verbrande rotsen, ziet men dan in een merkwaardig schoon licht, door de inlanders *trang jakki*, apenlicht, genaamd; een licht, dat naar het strand

van *Anoerang* terugkaatst, aldaar aan menschen en beesten een onaangenaam gevoel geeft, maar te *Koemelemboeai* juist eene tegenovergestelde werking heeft. Vooral kan men dan in dat licht den mond des kraters van voornoemden berg naauwkeurig onderscheiden, welk heerlijk gezigt soms wel twee uren achtereen duurt.

Zeer dicht bij ons erf ten noorden ziet men de schilderachtigste heuvels en dalen, allen van boven tot beneden dicht begroeid met bosch of rijst- en maïsgewas. Maar daar vlak beneden, tusschen deze heuvels en ons erf in de diepte, bruist en woedt de vreeselijke bergstroom *Mopilo* tot hij zich, bulderende en schuimende, tusschen rotsblokken heen, met de *Tewalin* vereenigt. Toen wij in 1861 boven *Koemelemboeai* eene wolkbreuk hadden, sleepte hij in zijnen onstuimigen reuzenvloed rotsblokken mede van 12 à 15 kubieke voeten.

Onmiddellijk ten zuiden naast ons erf ligt de meergenoemde groote fontein, waaruit ik een' straal heb afgeleid van 5 duim Rhijnl. in middellijn, die twee oxhoofden water in elke minuut uitwerpt. Onder dezen straal, vallende 4 à 5 voet hoog, gaat men met het grootste genot elken dag twee keeren een overheerlijk stortbad nemen. Men moet in Indië, onder de hitte der regtstan-

dige zon wonen, om zulk een bad te leeren waarden. Onze kinderen, zelfs tot het kleinste toe, zouden, als men het hun toeliet, er in geen uur onder uit willen gaan. Ook zie ik nog dikwijls in mijne herinnering den hooggeachten Geleerde en Zendingvriend, wijlen Professor DE VRIESE, toen Z.E. ons met een bezoek vereerde, even als alle bezoekers, twee keeren per dag naar die fontein stappen, om het meest verfrisschend indisch bad te nemen.

Achter ons huis op twee uur afstands hemelsbreedte, vlak in het westen, ligt de sombere met duizendjarig woud begroeide berg *Lolomboelaäng*, wiens top nog door geen Europeër is beklommen, en waar het woud wemelt van kudde antilopen, wilde varkens, apen, en van zwermen papagaaijen, duiven, rhenocerosvogels en ander wild, die allen een' smakelijken schotel opleveren.

Schrikt niet, lieve Lezeressen, dat onze inlanders de apen, „het lekkerste vleesch naast het menschenvleesch”, tot hunnen schotel niet verachten. Vraagt het hun maar, en zij zullen het u vertellen, dat ook onze groote reuzenslangen, *boa constrictor*, soms 25 à 30 voet lang, eene overheerlijke versnapering (smakende als de fijnste paling) opleveren. Deze groote slangen zijn nog al zeldzaam gemeenzaam met ons, want zij brengen

ons nog al eens bezoeken, wel niet in, maar toch dicht bij het huis op het erf, en het schijnt wel, dat zij er bijzonder vermaak in scheppen, om op haren tijd, des nachts, onder ons huis te komen vervellen; want meer dan eens vonden wij daar des morgens eene versche slangenhuid.

Zouden wij wel eene heerlijker plaats hebben kunnen vinden, zoo schoon, romantisch en aangenaam gelegen als deze?! Doch wegens de ruimte moet ik mij bekorten, en daarom vooreerst genoeg over de schoone ligging van het huis des zendelings te *Koemelembocai*.

Ruim vier jaren hadden wij dus zoo gelukkig en gezegend in het oude negerij-huis doorgebracht, toen wij in meergemelde maand het voor goed wilden verlaten. De helft der inlanders woonde reeds in hunne nieuwe woningen met schoone zindelijke erven. Ook was de school daar reeds gebouwd, welk gebouw, na onze verhuizing, tevens voorloopig voor kerk zoude dienen. Op den dag onzer verhuizing, zijnde juist zondag, wilden wij nog eerst met de gemeente het heilig avondmaal vieren; daarna afscheid nemen van kerk en huis, en voorts het nieuwe huis, waar reeds alles tot onze ontvangst gereed was, gaan betrekken.

Des avonds om half zeven zaten wij aan met ons ruim dertigtal ledematen, uit mijnen ganschen werkring daartoe opgekomen. O, welke gevoelens bestormden ons daar aan den heiligen disch! Nauwelijks vier jaren geleden dansten schuins tegenover de kerk al de schoonste meisjes der gansche plaats rond om die ruwe steenen, hare afgoden, dezen al dansende hare gebeden toezingende, „van ons toch onschadelijk te willen maken in onze pogingen tegen hare onzedelijke en uitspattende afgoderij.” En nu? — Ja, in het verborgene werden den goden nog menschenoffers gebragt, en werden ook nog fossos gevierd; maar toch alle heidenen — niet van onzen werkring maar van onze woonplaats — schaamden zich toen reeds, om dit nog langer in het openbaar te doen. De Christus Gods had dus hunne afgoden, en niet deze hadden ons overwonnen en onschadelijk gemaakt! — In dat onordelijke en onzindelijke dorp met zijne bijgeloovige en onzedelijke heidenen, was de Heer door zijn' Geest en Woord zijne Kerk beginnen te bouwen. En in dit begin lag voor den zendeling en zijne trouwe hulpe en allen, die daar op het oogenblik met hen aanzaten, reeds de feitelijke voorspelling, dat *Koemelemboeai* cenmaal, ja spoedig

voor het gansche *Ranoiapó*-gebied zoude worden eene levende, geestelijke fontein, „springende tot in het eenwige leven.”

Welk eene stille aandacht onder allen, ook onder de honderden toeschouwers binnen en buiten de kerk! Welk een genot voor allen aan en door dit eenvoudige Gedachtenismaal der eeuwige Liefde, die hare vijanden beminde tot in den dood, en de grootste vijanden onderling tot broeders, die elkander liefhebben, hervormt! Onder de viering van zijn' dood, bij het genot van brood en wijn, kwam de Heer en voedde onze zielen met zijne geestelijke, hemelsche spijs, die nimmer vergaat. Door zijnen Heiligen Geest deelde Hij Zichzelf ons mede, om door het geloof te worden ééne plant met Hem in zijnen dood en alzoo ook ééne plant met Hem in zijne opstanding en zijn eeuwig leven. Hoe vloeiden onze tranen, en hoe groot was onze voorsmaak reeds hier over en van deze zegeningen, waarvan wij de vrucht in hare gansche volheid der zaligheid eerst zouden smaken aan gindsche zijde van het graf! Maar hoe beschaamden die tranen tevens die dwaze en dikwijls geopperde stelling: „dat onze arme Indiërs niet vatbaar zouden zijn voor het afgetrokkene denkbeeld van eenen eeuwigen, persoonlijk levenden, onzichtbaren God, die

Geest is en ook in geest en waarheid wil ge-
diend zijn." Immers onder het gebed tot den
Onzichtbaren – het meest afgetrokken gedeelte onzer
gansche godsdienst – vloeiden hunne tranen het
meest. En was dit nu niet een bewijs, dat hun
kinderlijk geloovig gemoed vatbaar was voor de
omhelzing dier godsdienst, waarvan zij nu de
vrucht onder het zaligst gevoel van vrede, vreug-
de, troost zoo benijdenswaardig genoten? Nooit
te voren was dit denkbeeld zoo overtuigend bij
mij opgerezen, als juist toen in het midden van
mijn nagebed. En gezegender vloeide toen de
stroom onzer gebeden onder den toenemenden
stroom onzer tranen! En almeer voelden wij,
dat de Heer in ons midden was en zijne tent
opsloeg in onze harten, tot onze gebeden over-
gingen in de dankbaarste en zaligste aanbidding
van Hem, „Die is, en Die was, en Die
komen zal, de Almagtige!”

Ik heb dit nimmer kunnen vergeten! En hoe-
wel ik zulke tranen nooit zeer hoog heb geschat,
omdat zij soms zoo spoedig gelijk een morgen-
wolk, zonder blijvende vrucht, weer verdwijnen,
zoo blijven zij mij toch gedurig als zij weder-
keeren, tot heden toe nog een sterk bewijs, dat
onze Alifoeren, hoe stoffelijk anders hun wezen
ook van geslacht tot geslacht is, nogtans vatbaar

zijn voor de hoogste omhelzing van het waarachtig Christendom, en dat dit Christendom mijne kleine schare toen bij aanvang reeds min of meer zoo verblijdend bezielde.

Onder die dankzegging en aanbidding hadden wij ook meteen afscheid genomen van de kerk, de eerste in die afgelegen streek der Minahasa. Wij verlieten de kerk onder het zingen van gezang 96, in 't maleisch vertaald. Te huis gekomen wachtte ons daar een kop koffij bij een weinig rijstgebak, waaraan, behalve de lidmaten, nog een 20tal anderen deelnamen. De harten van mijne HENRIETTE en mij waren vol. „Wij zouden dit oude geleende huis van zoo groote zegeningen nu verlaten en verruilen met eigen dak. Wat zou ons daar wachten?” Dus dachten en spraken wij tot malkaar.

Het was tien ure geworden. Onze drie kindertjes, de oudste nog geen 4 jaar, werden ingewikkeld en gereed gemaakt tot vertrek. Andermaal knielden wij neder, en namen onder dankzegging en gebeden ook afscheid van het huis. Daarna stapten wij het huis uit - en o, welk eene verrassing verbeidde ons daar buiten! Ziet, de gansche negerij was verlicht met flambouwen! Meer dan duizend menschen, zoo heidenen als christenen, mede uit de omringende plaatsen opgekomen, droegen

op hunne hooge bamboe lichten van dammer, eene soort hars, of hadden van droog gespleten bamboe zelfs monster-flambouwen gemaakt, om ons daarmede op onzen togt gedurende den indischen nacht voor te lichten. Gansch in stilte, zonder dat wij er in het minste iets van hadden kunnen bevroeden, waren zij uit verschillende negerijen bij elkander gekomen, om ons dit feest te bereiden.

Rondom ons heen schaarden zich nu alle christenen of ook heidenen, die reeds lezen en zingen hadden geleerd, en hieven een lied aan. Neen, dat waren geen triumfliederen der met zegepraal terugkeerende oorlogsmannen, zoo als men ze hier vroeger dagelijks kon hooren! Ook geen woeste kreten der koppensnellers, wier spietsen en pedas nog rookten van bloed eens broeders, wiens schedel zij ter eere der afgoden op eenen hoogen bamboe droegen. — Neen, het waren liederen — kerstzangen en hosannas — ter eere en aanbidding van God en Christus, welluidend twee- en driestemmig gezongen! Lieder en der liefde, wier eeuwig beginsel hun door de liefde van het kruis reeds bij aanvang in het hart was gedrukt en nu ook in blijde harmonische galmen van liefde jegens malkander hart en lippen ontstroonden.

Langzaam en statig bij steeds afwisselenden zang ging onze nachtelijke togt, als een zegetogt

van Christus over de afgoden, die twee negerijen door. Ook onze kinderen wilden in die feestvreugde deelen; want zij klaptten in hunne handjes, en lachten die heerlijke lichten onder die feestzangen te gemoet. — „O, welk een triumpf van God over de wereld; van Christus over Belial!” weergalnde het steeds in de zielen van mijne vrouw en mij. Ja, het was ons, als zagen wij den Heer reeds van uit de verte in persoon op zijnen wereldtroon, en wij met al onze Alifoeren knielende, als verlostten door zijn bloed aan zijne voeten.

Wij hadden bijna drie kwartier uurs gewandeld, eer wij in ons huis waren aangekomen. In de achtergalerij of daar naast, onder het prachtig indisch sterrendak, zaten of stonden nu allen om ons heen. Zij wachtten nog op een woord van troost en zegen, en ik bad zacht en stil om dien zegen uit den hoogen. Toen verhaalde ik hun de meest eenvoudige Evangelie-verhalen met korte, gepaste toepassing, zoo op hunne verlossing in en door Christus, als op hun lot en leven voor deze en de toekomstige wereld. Vooral ook ter wille van de vele heidenen, die tegenwoordig waren, gaf ik hun die eenvoudige verhalen, die altijd en overal zoo treffend tot het gemoed spreken. De mensch hangt en kleeft aan de

geschiedenis, hetzij hij de meest woeste heiden of de beschaafdste christen is. Zijn gansch bestaan is immers geschiedenis, waardoor hij zich, bewust of onbewust, en ondanks zich zelve weêr verbonden en vereenzelvigd gevoelt met het leven en de geschiedenis van allen en alles. Ontneem den Bijbel, zijne geschiedverhalen; noem deze feiten mythen, of ga de wonderen verklaren als zedekundige gelijkenissen, en gij hebt hem daarmee ook ontnomen de gansche eeuwige, goddelijke volheid, die elken zondaar uit dat Boek zoo bezielend te gemoet straalt. De Bijbel is dan niet meer Gods woord en mist dan ook ten eenemale de kracht tot bekeering en verlossing, vernieuwing en heiliging van den zondaar.

Het was na middernacht toen wij scheidden. Met onze harten naar boven gerigt, vol en overstelpt van dankbaarheid jegens Hem, die ons zulk eene zalige nacht had bereid, zagen wij de vertrekkende schare achterna. En is het wonder, dat ons daarbij als herhaald de bede ontglipte: „Heere! laat de vrucht van dezen heerlijken Evangelienacht in het heidenland, — een' nacht ons door U tot een' Kerstnacht gewijd — voor onze arme Alifoeren toch niet minder zijn, dan die van den nacht te Bethlehem voor de herders!”

II.

Een Kerstnacht.

De heugelijke Kerstavond van het jaar 1853 was in het land. Wij zijn dus na voormelde gebeurtenis omtrent drie maanden met den tijd verder gesneld. Tot hiertoe was er nog geen enkele deur of venster in ons huis. De ramen werden bij dag dicht gehangen met gordijnen en des nachts met biezen matten. Ons stond echter eene gewigtige familiegebeurtenis te wachten; zij kon ons wel spoedig overvallen. Daarom was het zaak, dat wij ten minste ééne kamer met deuren en vensters kregen, opdat de kraamvrouw geen nadeelige gevolgen van tocht en wind behoefde te vreezen. Juist tegen den middag van evengenoemden dag waren mijne kweekelingen, die ik het schrijnwerken had geleerd, met die deuren en vensters klaar gekomen. Het werk zag er zoo netjes uit. Een Europeaan zou er zelfs van staan te kijken. In geen der schoonste rotterdamsche huizen vindt men ze schooner. Ons volkje heeft zoo veel aanleg voor zulke werkzaamheden. Nu moesten nog de hengsels worden aangepast en aangeschroefd, opdat wij ze in de kozijnen konden hangen. Vóór het avond werd moest dit werk

af, opdat wij de feestdagen met meer gerustheid zouden kunnen vieren. Om half één ging ik het werk verdeelen. Twee kweekelingen zond ik in het bosch, om elk eenen schoonen jongen cederboom, de indische *Kasuarina Plettorea*, te halen, om van die twee den mooisten voor een' kerstboom te kiezen. Nog twee anderen kregen het erf schoon te maken en banken in orde te zetten, voor de ontvangst der gemeente op heden avond. Met nog drie anderen ging ik fluks aan het werk, om de hengsels aan te slaan aan de acht vleugels der beide deuren en vensters. Opdat het werk goed werd, moest ik hen zelf daarin voorgaan. Dus allen kregen hun werk. Allen?

Ja, ook mijne HENRIETTE had haar geliefkoosd kerstavondwerk hervat. Zij was met eenige meisjes in de *dappor* - keuken - om eene gansche menigte rijstkoekjes te bakken voor ten minste 350 monden, die allen met ons dien avond om den kerstboom het Kerstfeest wilden komen inwijden. Wie maar even kon, heiden of christen, jong en oud, die kwam. Ook zijn er op dien heiligen avond altijd eenige van de nabijliggende plaatsen tegenwoordig. Indien mijne vrouw niet reeds een' dag te voren met dat gebak was begonnen, dan zou ze er op dien dag wel mede hebben gezeten.

Het viel haar heden ook zoo moeilijk, en toch

deed zij het zoo gaarne. Het kon immers ook wel de laatste keer zijn, dat zij den Heer hier op aarde een vreugdefeest voor onze kinderlijke Alifoeren hielp bereiden. Zij wist immers welk een strijd haar weder te wachten stond. Zou ze er door komen? Doch zij wist óók - en God wist het óók - en óók onze Alifoeren wisten en voelden het, dat zij hare ziel met alle hare nooden en wenschen steeds in de hand van haren eenigen ontfermer legde. Dat had ze ook nu weêr gedaan; en daarom mogt er komen wat er wilde: des Heeren naam zou er toch stellig weêr voor en door geloofd worden en geprezen!

Het was omtrent half vier in den middag geworden, toen wij reeds een goed eind op weg waren met onze deuren. Dit mogt ook wel, want geregeld om zes uur is het duister. Ook moest voor den avond de kerstboom nog opgericht worden, opdat de meisjes hem bij licht met bloemen, gebak, enz., konden versieren. En bij dat alles moesten wij immers zelven er bij zijn, zoude het worden zoo als het moest.

Ik was zoo regt ijverig bezig met mijne vensters, toen daar op eens zes man met eene draagbaar op mij aanstapten, en deze voor mij nederzetten. „Tuwan, kamij minta obat bagi awrang sakit ini!” — (Mijnheer, wij verzoeken

medicijn voor dezen zieke.) — Daar lag dus een zieke, bijna even naakt als zijne dragers, op die draagbaar van bambœ. Na onderzoek bleek het, dat zij uit het uiterste grensdorp der Minahasa, *Poigar*, digt bij *Mongondou* waren. Den dag te voren, om 5 uur 's morgens, waren zij reeds op weg gegaan en hadden in het bosch vernacht. Indien zij niet fiks hadden doorgelopen, dan hadden zij nu nog niet bij mij kunnen zijn; zoo ver is die moeilijke boschweg, vol dorens en allerlei beletselen, die met de hakmessen uit den weg moesten gekapt worden, waarbij hen dan de bloedzuigers ook niet weinig pijnigden en heel wat bloed aftapten.

Ik was volstrekt niet in mijn humeur, dat zij mij bij zooveel drukte nu ook nog met hun' zieke op het lijf vielen. „Daar moet ik nu eerst lang onderzoeken,” begon ik in mij zelven te pruttelen, weêr ik, bij hunne gebrekkige antwoorden, kan te weten komen, wat ziekte het is; daarna moet ik een geneesmiddel klaar maken, en dan mag ik het den zieke nog zelf toedienen. Hiermede zal meer dan een half uur verlopen, en ik heb geen kwartier te verliezen. Het gaat niet!” — „Maar ik begrijp het ook al, de onmatigheid heeft hier weêr hare rol gespeeld! Wanneer zal dat arme volk toch eens leeren geregeld te leven? 't Is

waar, vasten kunnen zij verschrikkelijk — ik meen: hongerlijden. Zij weten er niets van, als ze eens een' dag of drie niets te eten krijgen, als zij dan maar weêr voor vier dagen in eens kunnen eten. Ik zie 't aan zijn voorkomen al, dat hij weêr gegeten heeft, niet als een mensch, maar als een dier. En dan komen ze maar, en leggen zoo iemand aan mijne voeten, en verlangen, dat ik hem genees. Als men 't dan echter bij ongeluk niet kan, als de gevolgen der onmatigheid het ligchaam reeds zoo ver gesloopt hebben, dat het niet meer te genezen is, dan heet het: de medicijn van den pandita deugt niet. Er sterven hier, helaas, meer aan de gevolgen van onmatigheid, dan van gebrek. Och, kon men het volk toch maar op eens herscheppen! Maar dit is een dwaze wensch van mij, en wanneer zal het zoover gebracht zijn tot het zijn' eigen' weg als mondigen kan gaan? Daar sta ik en mijne vrouw nu alleen onder zoo vele duizenden — allen verstrooid en ver. — O God, help toch het arme volk! — Maar dat is óók al weer eene dwaze bede; want hoe zal God het arme volk kunnen helpen, als zijne oudste zonen — vooral de magthebbers onder deze — zich niet als medehelpers in zijne hand willen stellen, om hunne jongere broeders te leeren en te helpen? Ik zelf wil mij immers in dit oog-

blik daartoe niet eens leenen! — Ja, dat wil ik wel; maar heden niet; morgen zal ik het doen, want die man sterft nog niet; ik zie het aan zijne heldere oogen; hij kan nog wel wachten tot morgen.”

„Hoe kijkt JETJE toch gedurig om den hoek uit de dappor (keuken). Ik wou wel, dat zij hare koekjes maar bakte. Het is al over vier, en wat heb ik niet nog te doen tot zonsondergang! En hoe heb ik heden den ganschen dag niet gezwogd! Gisteren na middernacht pas naar bed; van den morgen voor zonsopgang al weêr op de been! En wat ben ik heden morgen niet bestormd geworden door allerlei lieden met allerlei zaken! Ook al met drie zieken. Ik heb heden toch zeker wel reeds tien verschillende werkzaamheden moeten verrigten. Zelfs moest ik varkensslagter wezen. Ik moest dit wel, wilde ik niet, dat het volk dit op zijne manier zoo vuil deed, dat ik en de mijnen morgen er niet eens een stuk van zouden kunnen eten. Maar 't kan toch ook te veel worden! Ik zal die lieden maar tot morgen wegzenden, enz. enz.” Zoo pruttelde ik al in mij zelven, terwijl ik al voortwerkte aan mijne vensters, dat mij het zweet van het voorhoofd gutste; daarbij nu en dan met geen' opgeruimden blik eene vraag tot de dragers en hunnen zieke rigtende.

Eindelijk zeide ik tot die menschen: „Hoort, uw zieke sterft niet, zijne krankheid is niet erg; gij behoeft niet te vreezen. Gij zult hier waarschijnlijk vrienden of kennissen in de negerij hebben; brengt daar uwen zieke heen; morgen ochtend zal ik hem een middel bereiden, en dan zal hij spoedig genezen.” „Goed mijnheer,” kreeg ik tot antwoord, want het woord van den pandita was hun een evangelie: „hun zieke zou niet sterven, maar spoedig genezen.”

„Daar komt JETJE, wat heeft die toch?” begon ik weêr in mij zelven te pruttelen. „Zij heeft ook maar gedurig om den hoek uit de dappor staan kijken. „Gij zult toch wel uwe koekjes nog niet klaar hebben,” sprak ik haar aan. „ULPERS, wilt gij den zieke wegzenden?” vroeg ze mij, zonder op mijne vraag te letten. Ik had immers reeds genoeg op haar gelaat gezien, wat zij met die vraag wilde zeggen, daarom antwoordde ik, haar de hand toereikende: „Hoor vrouw, gij hebt altijd wat, gij moest ook al gedurig om den hoek uit de dappor kijken. Gij weet toch ook wel, hoe veel ik nog te doen heb; en gij gevoelt toch, dunkt mij, ook genoeg bij uzelve, dat deuren en vensters vóór den avond er in moeten hangen? Nu zie eens, hoe de jongens en ik zweeten! Maar kom, houd mij nu maar

niet op," en hierbij drukte ik haar welgemeend de hand, en begon weêr te werken. „ULFERS, ik zou den zieke niet wegzenden, als ik u was," en zij ging weer de dappor binnen.

„Wat zijn toch vrouwen," zoo begon ik weêr mijne alleenspraak, waarbij ik bard wilde werken, maar dat wilde niet zoo regt meer vloten, „wat zijn toch vrouwen! Zij willen zoo dikwijls anders als de mannen. Waarom keek ze ook toch gedurig om den boek uit de dappor? Dat had ze al niet moeten doen. En nu komt ze ook nog en zegt: „ULFERS, ik zou dien zieke niet wegzenden, als ik u was." Het verwondert mij, dat zij er niet ook nog bijgevoegd heeft: „op dezen heiligen dag."

Het ergst bij dit alles was, dat het werk niet meer vloten wilde. In mijn binnenste was zoo iets begonnen te kloppen, en het kwam mij voor als of die stem gedurig zeide: „Doet gij wel goed, dien armen, zieken heiden weg te zenden?" waarop ik antwoordde: „Ja, maar dat heb ik nog nooit gedaan, ik heb nooit iemand weggezonden, vooral geen zieke; - maar" - „Ja maar," viel mij die stem daarbinnen in de rede, „waarom doet gij het dan nu, want gij krijgt uw werk er toch niet eerder om klaar, gij ziet het immers zelf, dat het niet meer vloten wil?"

Ik zweeg, en werkte voort; maar mijn hamer sloeg den spijkerkop mis; ik zelf kreeg dien slag op den nagel van mijne pink. Ik deed echter, als of ik het niet voelde, want JETJE keek juist weêr om den hoek van de dappor. Ik werkte voort, en dreef mijne helpers aan, want zij kwamen ook al niet meer verder. Die jongens hadden mij nog nooit zoo aangezien. Was dit welligt, dat zij voor het eerst zagen, dat hun Pandita iemand wegzond, en dat nog wel een' zieke? Ik weet het niet; - vragen durfde ik hen ook niet.

Onder dit alles echter wilde het stemmetje daar binnen niet zwijgen; het begon weêr: „Ik ben ziek geweest en gij hebt mij niet verzorgd, ik kwam als hulpelooze vreemdeling tot u, en gij hebt mij niet geherbergd.” Ik deed als of ik het niet hoorde, maar keek toch op naar de dappor, of JETJE ook om den hoek keek, want dat zoude immers een teeken zijn, dat zij die stem ook had gehoord.

Ik werkte voort, maar dat kloppen daar binnen werd al onstuimiger. En hoort, daar sprak het weêr: „Ik - ja Ik zelf wil in dien armen zieken heiden tot u komen, en feest met u en uwe gemeente vieren, en gij zendt Mij weg!?” „Neen, Heer, neen! — vergeef mij, ik wil U niet wegzenden!” — en weg wierp ik de ge-

reedschappen, om de dragers met hun' zieke weêr terug te roepen. — Het was echter juist met de jongens, als of zij wisten, wat in mij omging, en daarom waren zij dezen keer vlugger dan ik, en liepen en riepen zoo hard zij konden: „dat zij den zieke weêr móesten terug brengen.” „Goed,” riep ik hun toe, „brengt hem maar in de sabowa (loods) der timmerlieden, en maakt den zieke daar eene gemakkelijke plaats gereed, dan zal ik komen en hem medicijn brengen.”

Blijde in mijzelven, dat de zieke nog mijn erf niet af was, (want dadelijk achter mijn erf begint het dorp) ging ik weêr aan mijn werk. Daar kwam JETJE nog eens, die om den hoek uit de dappor alles had bespied. Zij stak mij de hand toe, en zeide: „ULFERS, nu zult gij den spijker toch wel beter op den kop kunnen treffen?!” „JETJE,” zei' ik, „kom geef mij een zoen!” En dat deed zij! — En toen zei' ik: „Denk er om, JETJE, dat die zes dragers en hun zieke wel honger zullen hebben,” waarop zij mij vriendelijk toeknikte, en weêr in de dappor ging.

Of mijn werk nu vlotte?! — Al bukkende bij het werk vielen weêr een paar druppels van mijn aangezicht op mijne hand; — maar het waren geene zweetdruppels. De jongens keken mij ook zoo raar aan, en ik bukte dieper, en draaide mij om,

dat zij mij niet meer in 't aangezicht zien konden.

De zendeling blijft ook mensch! — Lezers en Lezeressen, wie gij ook zijn moogt! wilt gij een' steen op hem werpen, dat hij zich in zijne overgroote drukte een' oogenblik vergat? Ik zou u haast willen verzoeken ter wille van u en mij: doet het niet! Of zijt gij beter dan hij? — Zoo neen? Och, wilt dan toch ook den zendeling niet beter hebben, dan gij zelf zijt. — Zoo ja? Dan weet gij toch ook, dat dit geen werk is van uzelf, maar dat dit u van Boven gegeven is. Ook weet gij immers, dat de zwarte rok hem niet beveiligt tegen de zonde, en zijn ambt ook geen vrijbrief is tegen de eeuwige verwerping. Ook hij, even als gij, heeft het bloed van Jezus Christus noodig tot rantsoen, bedekking en verlossing zijner zonden. Wilt hem dus liever met uwe gebeden steunen, dat hij in den strijd tot den einde toe overwinnaar blijven moge. Wilt toch ook medewerken, zoo veel gij kunt, opdat de zendeling op zulk eenen verren post niet zoo afgezonderd behoeft te staan, maar een broeder zendeling in zijn' strijd en tot zijn werk naast zich hebbe!

Meent gij, dat zijn eenzame stand, zoo ver verwijderd van alle beschaving, en zoo vele jaren achtereen, zoo gemakkelijk is? Voegt hier nog

bij, dat hij daar staat als één onder de tien duizend. Wat zeg ik! Als wij alle zendelingen der verschillende genootschappen en vereenigingen, die thans in Indië werken; gingen verdeelen over de mohammedanen en heidenen van ons schoon en heerlijk Indië, dan zou er welligt één op de zeven honderd duizend komen. Meer niet! De zending leeft toch ook maar één leven, en kan ook niet te gelijk op twee plaatsen werken; — en toch staat hij daar voor het eeuwig en tijdelijk heil van duizenden! — Ja óók mede voor het tijdelijk heil van hen, met hun gemis aan vele wenschelijke levensbehoefden, die zij allen door den zending, door raad en daad wenschen vervuld te zien. En als deze dan nog maar altijd zoo werken kon als hij wou! Daar zijn zoo veel natuurlijke struikelblokken! Voegt daarbij nog de zonde, die dagelijks den zending van buiten bestormt, en met hare hitte ook zijn binnenste aantast tot een' strijd, heeter dan die der regtstandige zon boven hem, en, mij dunkt: gij zult toch wel, eer gij den steen op den feilenden zending werpt, eerst uzelf willen afvragen, hoe gij zoudt zijn in zijne plaats? Doch wij willen daarover nu niet twisten, maar elkander liever de hand reiken in en tot den strijd: eerst tegen de zonde binnen in ons, en dan ook tegen haar

buiten ons, en bovenal willen wij de liefde-loosheid in en onder ons geen plaats geven, opdat het hier en in Indië, lichter, schooner en beter worde!

Toen de zon onderging hingen onze deuren en vensters in de kozijnen. Ook de zieke had medicijn ontvangen, en zijne dragers lieten zich het eten wel smaken. De kerstboom stond in een houten kistje met aarde geplant, en de meisjes versierden den boom onder de leiding der zendelinge, die dit werk zittende bestuurde. 's Avonds ten half tien was alles in feestdosch. De klok werd ten derdenmale geluid, en dit was het teeken, dat de gemeente tot inwijding van het Kerstfeest mogt verschijnen. Spoedig waren het achtervoorhuis en de achtergallerij bezet en ook daar buiten vonden er nog plaats. Alles was vrolijk! De handdrukken onder malkander waren zoo innig en welgemeend, en de oogen van allen schitterden zoo blijde, als die van de meest vrolijke kinderen. De opkomst was ook geen statig kerkgaan, maar een blij familiefeest, waaraan elk als lid deel nam, en waarheen ook elke moeder haren zuigeling en verder kroost medebragt.

De hulpzendingeling leest een maleisch gezang voor. Alles luistert! Na die voorlezing begint jong en oud uit het blijde en volle gemoed een

der heerlijkste kerstliederen zeer welluidend, driestemmig naar de wijze van Ps. 66 te zingen. Na dien zang, die, indien mogelijk, allen nog blijder had gestemd, beginnen de kweekelingen de lichten op te steken. Eenige voornaamsten van het dorp zijn er op gesteld, om daarbij een handje te helpen. Het geeft ook heel wat werk. Er zijn aan dien bijna 12 voet hoogen boom ongeveer 150 waskaarsen. Terwijl voornoemden hiermede bezig zijn, beginnen de meisjes mijner vrouw de koffij te schenken en gebak rond te deelen. Eindelijk branden alle lichten en wederom zingt de vergadering: "Hosanna Isa sudah datang," (Hosanna Jezus is gekomen, enz.)

Nu staat de zendeling op. Hij schijnt wel op dien avond meer dan gewoon gevoelig. Het is juist als of eene mengeling van droefheid en blijdschap op zijn gelaat ligt. Komt het welligt daarvan, dat hij daar zes man, die van verre met een' zieke waren gekomen, mede onder de vergaderden ziet? Of zijn hem de verschillende indrukken van den dag in verband tot dit heugelijk feest nog zoo levendig? Het kost hem moeite, om met spreken te beginnen. Maar hij spreekt toch. Hij wijst op den verlichten boom als het zinnebeeld van het groote eeuwige licht, dat ruim 18 eeuwen geleden te *Bethlehem*

tot verlichting van alle volken in den Persoon van Christus opging. Hij wijst vooral ook op de profetie, hoe deze sedert des menschen val reeds op dit Licht der verlossing en des eeuwigen levens had gewezen. Bovenal Jesaia 60 is hem gewichtig. Met korte trekken der geschiedenis toont hij op de hoogst eenvoudige en voor zijne feestvierders meest bevattelijke wijze aan, dat juist deze profetie zoo letterlijk in Christus was vervuld. Hoe juist, toen Christus, het hier voorspelde Licht, in de wereld kwam, de aarde meer dan gewoon met duisternis der zonde en des doods was bedekt, en hare donkerheid als een drukkende last op de volken, vooral ook op Israël drukte. En immers onze eigene vergadering op dien avond, was eene vervulling dier profetie: „dat n. l. ook de heidenen tot zijn licht zouden ingaan.”

Ik laat hier rusten wat ik verder op dien avond bij afwisseling van gezang en gesprek sprak. Ook heb ik reeds vroeger zulk een' Kerstavond beschreven. Eindelijk sloeg de klok twaalf. Nu was immers de blijde Kerstdag aangebroken, en wij allen knielden neder met onze gedachten en harten aan de kribbe te Bethlehem. Wat wij baden, toen ons eenvoudig kinderlijk geloof in dat onbegrijpelijke feit der eeuwige, almachtige

Liefde den engelenzang hoorde en medezong? — Hoe wij dankten en aanbaden met de herders aan de kribbe? — Ook daarover zwijg ik. Het beruste in de harten der aanbidders en bij hunnen God.

Blijde en verrukt, met een hart vol liefde jegens hunnen Jezus, gaat nu de vergadering uiteen. De laatste man is eindelijk het huis uit. Mijne HENRIETTE ziet mij aan met eenen veel beteekenenden blik, en zegt: „ULFERS, wij mogen niet ter ruste gaan.” Ik zag haar aan, en mijn eerste woord was: „o God, dank! dat deuren en vensters er in zijn. — Dus de Heer wil een bijzonder Kerstfeest met ons vieren! Houd goeden moed, JETJE, en denk aan de dagen van ouds, toen de Heer steeds met ons was. Kom, nog maar even weêr in het gebed, en voorts met God in den strijd!”

Onze vrienden in het land der beschaving met hare duizenden hulpmiddelen, onder honderden vrienden en met bekwame helpers, weten er zoo weinig van, wat het is voor den zendeling in zulke uren, zoo alleen en zonder de minste hulp te zijn, dan die, welke hij en zijne vrouw zich zelven weten te geven. Al was het nu ook, dat de zendeling niet met onbedreven handen behoefde te staan, hij had met zijne vrouw toch altijd gaarne iemand uit de beschaving bij zich gehad. Immers het gevoel: daar is een vriend bij ons,

stort reeds moed en volharding in de ziel! En ziet, toch waren mijne HENRIETTE en ik altijd geheel alleen bij de geboorte onzer acht gezonde en fiksche kinderen. Neen, wij waren niet alleen, want de Heer was bij ons! Met Hem begonnen wij den strijd, soms nog al bedenkelijk, en Hij gaf steeds de overwinning. Hem dus ook alleen de eer!

In dien zaligen Kerstnacht werd dus weêr een strijd in dat eenzame *Koemelemboeai* gestreden. 's Morgens vroeg bij het aanbreken van den dag werden onze harten geschokt door het berigt, dat onze broeder NOOI, te *Pondano*, was overleden. Wij hadden NOOI lief! De zending verloor in hem een' bekwamen zendeling. — Om half acht kwam de meester: „JOZEF, gij moet kerk houden, ik kan niet; maar bid met de gemeente voor ons, want wij strijden hier eenen zwaren strijd.” De klok sloeg negen, en de kerk was begonnen. Mijne lijdende JETJE hoorde de gemeente van uit de verte zingen. Nu werd alles stil, — dus de gemeente bad! Zij bad ook voor ons!

O, gij arme ongeloovigen, die aan de verhooring der gebeden twijfelt! — Of nog erger: die niet gelooft aan het bestaan van eenen persoonlijken, liefderijken en almachtigen God, die hoort en geven kan en wil! — maar

nogtans uwe gebeden prevelt, om u daardoor zelven kracht in te storten - ja u ook wel in opgewondenheid te brengen, en dus zielkundig te erlangen - eigenlijk u zelven te geven - wat gij bidt. O, hoe ongelukkig zijt gij!

Om half tien had door de genadige en ontfermende hand Gods onze strijd een einde. Een fiksche jongen, HERO, met het meest vriendelijke gezigt, was ons tot kerstgeschenk van den Heer gegeven. Mijne HENRIETTE was wel! Hoe waren onze harten met dankbaarheid vervuld! Deze werd nog verhoogd, toen men ons kwam berigten, dat die arme zieke heiden achter in de timmerloods ook was opgestaan, en - reeds zóó aanmerkelijk gebeterd - zich koesterde in de zon. Mijne vrouw en ik zagen malkander blijmoedig aan, want wij meenden toch, dat hij mede bij de gebeurtenissen van den dag behoorde. Wij twijfelden er ten minste niet aan, dat de Heer in hem tot ons gekomen was, om ons eenen dubbelen kerstzegen te bereiden.

De klok sloeg tien. Ziet daar gaat de zending in kerk-costuum zijn huis uit. Hij gaat regt op de kerk aan, en stapt daar binnen. Gij kunt het hem geheel niet aanzien, dat hij vermoeid is. De gausche gemeente ziet hem met blijdschap aan, want zijn blij gelaat had eene bezielende

kracht uitgeoefend op allen. De meester maakte spoedig voor hem plaats - en o, daar lag hij weder met zijne gansche gemeente op de knieën voor den Heer. Doch wij werpen een' sluijer over wat hij dankte en bad, ook over wat hij daarop tot de gemeente sprak, toen hij die nog weêr met weinige woorden naar de kribbe van Jezus leidde.

Te huis komende, zeide hij tot zijne blijde gade, juist van haren eersten, korten, verkwikkenden sluimer ontwaakt zijnde: „JETJE, wat al ondervinding, hulp, zegen, blijdschap, uitredding in die weinige uren! Gisteren middag was ik timmerman; toen geneesheer en apotheker; toen evangelieverkondiger bij den kerstboom; toen stond ik u ter zijde, en toen was ik weêr evangelieverkondiger, en dat alles in den tijd van nog geen vier en twintig uren.

En HERO, gij die hier thans in uwe vacantie op dezen heiligen feestdag, ter herinnering van den dood onzes dierbaren Heilands en Verlossers, na ruim veertien jaren, als een bloeiende jongen naast mij staat; - HERO, zeg mij, mijn kerstdagszoon! wilt gij niet geheel en al toebehooren aan den Heer, en Zijn zendeling worden?!

ZENDELINGHUIS,
Goede Vrijdag, 1868.

Bij de Drukkers en Boekverkoopers M. WIJT & ZONEN, zijn
verkrijgbaar de volgende Kleine Stukjes

	Cents.		Cents.
1. Peter Lobeck	15	39. Levensloop van C.L. Töpfer	07½
2. De welbestede stuiver.....	10	40. Eenige bijzonderheden uit het leven van Morrison....	15
3. De wever uit Welsh	07½	41. Lydia S.....	07½
4. De kleine bewoner van het Auvergnésche Gebergte....	10	42. Hugo Bourne.....	07½
5. Arme Sara.....	04	43. De christelijke viering van den Zondag.....	05
6. De jonge Hutbewoonster... 22½		44. Henri Obookiab.....	10
7. Opwekking te Elberfeld....	05	45. De zendelingen in Groenl..	15
8. De Iersche boer.....	10	46. Het bezoek bij een krauke.	15
9. Elisabeth Cunningham.....	15	47. Brieven van een' leeraar ..	15
10. John Robins, de matroos... 10		48. Polycarpus	10
11. Uitbreiding der Parabel ... 10		49. Als God werkt, wie zal dan keeren?.....	15
12. Kolonel Jacob Gardiner.... 15½		50. De Soldaten-dochter.....	
13. De Stroopers-dochter.....	10	51. Het gelukkige sterfbed... 10	
14. De Bode met goede tijding. 15		52. De weg en het middel ... 15	
15. Jansje Allan	15	53. De gast zonder bruiloftskl. 07½	
16. Zonderlinge tusschenkomst der Voorzienigheid.....	07	54. Treffend voorbeeld	07½
17. Levensber. van Amelia Gale 07½		55. Levensschets v. Blumhardt 15	
18. Sara Hill.....	12½	56. Hadara.....	04
19. De geschied. van Mary Smith 12½		57. De oude geneesheer	10
20. De Dorps-predikant	10	58. De roepstem des Heeren 15	
21. De waarheid van het Evang. 10		59. Anna Walsh	07½
22. Kracht des geloofs	10	60. Eerste zend. te St. Thomas 15	
23. Herman de houthakker.... 12½		61. Thirza.....	20
24. Laatste uren v. John Cowper 10		62. Vroege godsvrucht	07½
25. Het einde van den tijd.... 10		63. De Russische kleermaker. 07½	
26. Wat God bewaart, is wel bewaard.	15	64. Kermerk, v. een kind Gods 07½	
27. Wie zijt gij? Wat hebt gij te doen?.....	10	65. Overtuiging verwaarloosd. 12½	
28. De weërhaan van het kasteel 12½		66. Woord aan jonge moeders. 07½	
29. Eben-Haëzer in Latakko... 10		67. De onbekende zondeling.. 04	
30. Indiaansche bekeerlingen .. 10		68. Mevrouw Rumpff.....	10
31. De Christen-feesten.....	05	69. Opmerkelijke leiding Gods 07	
32. Verhaal van 2 predikers... 07½		70. Een nieuw traktsatje.... 10	
33. De tijd en de eenwigheid. 10		71. De vrome landman.....	07½
34. Kort en heilzaam berigt ... 10		72. Ged. over de eenwigheid.. 07½	
35. Johan Coenraad Ter Linden 07½		73. Maria	10
36. Een beroep op het hart 12½		74. William	07½
37. De landman in den Elzas... 10		75. De Christen in het gasthuis 03	
38. Sterfgevallen van zeven be- keerde heidenen	10	76. Lord Teignmouth.....	10
		77. Leven van Schwartz... 08	
		78. Wie zoekt die vindt..... 05	

	Cents.		Cents.
79. Levensb. van een' soldaat..	05	122. Opw. tot h. werk der zend.	06
80. Pacalsdorp.....	07½	123. De Baron Dhijhern.....	07½
81. Onnoodige zorgen	04	124. Een woord tot aanbeveling der zendingenzaak.....	07½
82. Zachéüs.....	08	125. De toekomstige wereld....	06
83. De twee bureu	10	126. Iets uit het leven eener zendelingsvrouw. 2e brief.	07
84. Bekeering v. A. H. Franke.	04	127. Eene uit duizend.....	06
85. Blandina	07½	128. Eene Martelaarsgeschied.	05
86. Bede van een grijsaard ...	07½	129. Een Rabbi die rust zoekt bij Christus.....	05
87. Het huisgez. te Haeterdale	15	130. De Christin geroepen tot deeln. aan de zendingzaak.	05
88. Inwendig Christend in on- der Hottentotten	05	131. Zoeken en vinden	10
89. Aïrons dood	15	132. De onfeilbare gids.....	10
90. Het Paaschfeest.....	10	133. Wien te hooren?.....	07½
91. Leven van Chrysostomus .	07½	134. Eene zwaar beproefde ge- loofsheldin.....	07½
92. Het geheimzinnige in den Christen	05	135. Marianne, de Bijbelver- spreidster van St. Giles..	10
93. Jacob Wilson	15	136. De dochter v. d. Landman	12½
94. De eerste kerkgang	10	137. De hoop des christens ..	07½
95. Wanneer ben ik, enz.....	06	138. Het leven van v. d. Kemp.	06
96. Overeenk. Christel. Gods.	05	139. Kunt gij altijd van Jezus zwijgen.....	06
97. Zendingsgave	15	140. Het werk v. kleine Jessie.	07½
98. De zwarte knecht.....	10	141. Liefde voor liefde	05
99. Waarschuw. tegen valsche overleggingen.....	10	142. Heilig leven, zalig sterv.	07½
100. De bedelaar.....	05	143. Een sterfb. in den vreemde	07½
101. Samuel Mills.....	05	144. Iets uit het leven eener zendelingsvrouw. 3e brief	06
102. Triomfhoog van Titus	06	145. Iets uit het leven eener zendelingsvrouw. 4e brief.	05
103. Zijt gij gelukkig?.....	07½	146. Levensgesch. van eenen Ierschen knaap.....	07½
104. Uit- en inwendige zending	05	147. De Thermometer.....	05
105. De twee erfenissen	05	148. Toespraak.....	05
106. De waarde van het gebed.	07½	149. Eene uitn. helpster d. zend.	05
107. Samuel Crowther.....	07½	150. Niet verre	06
108. Catharina Philips	07½	151. Wat een reisverhaal kan uitwerken	06
109. Goodluck Day.....	07½	152. Een blik in de Jav. huish.	05
110. De toestand der heid. vrouw	07½	153. Het «Onze Vader».....	05
111. Middel om rijk te worden.	04	154. Een Israel. tot Chr. gebragt	7½
112. Eene oude beproefde raad .	12½	155. Schoone plaatsen uit de schriften van 3 Kerkvaders	07½
113. Verband ijver voor de zend.	07	156. Gidion.....	07½
114. Ra-Poor-Negro.....	05	157. Daukt God in alles	05
115. De zendel. onder de heid. .	05½	158. Uit onze Brievenasch ...	07½
116. Iets uit het leven eener zendelingsvrouw. 1e brief.	06	159. Een andere Oom Tom ...	05
117. De Christen-vrouwen der Apostolische eeuw.....	06	160. Zeventig jaren	06
118. Christina en Esther.....	06	161. De Soldaat en de Landverh.	05
120. De verhoogde Heer.....	06	162. Gefuig. omtrent de godsv. en het leven der christenen	04
121. De zegenrijke vrucht van een rijksdaalder.....	08		